

## **Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog in Middelkerke (Slijpe)**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1<sup>o</sup>;

Gelet op het ministerieel besluit van 20 december 2016 tot voorlopige bescherming als monument van de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog in Middelkerke (Slijpe);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 30 januari 2017 tot en met 28 februari 2017 en waarvan de behandeling van de bezwaren is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog aantoonst;

Overwegende dat de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De artilleriepost bij *Fahrhof* vormt een belangrijke historische getuige van de rol van de artillerie tijdens de Eerste Wereldoorlog. De artillerie was een belangrijk wapen, dat qua reikwijdte en precisie geleidelijk aan verbeterde. De taken van de artillerie evolueerden naarmate de oorlogsjaren verstreken. Batterijen waren tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetrokken tussen en achter de infanteriestellingen, volgens de draagkracht van het soort artillerie. Om de vijand te verschalken was het zaak de artillerie verdoken op te stellen. Camouflage speelde hierbij een belangrijke rol, maar ook een grotere afstand tot de vijandelijke artillerie kon hierbij helpen.

De historische contextwaarde is hoog. Onderhavige artilleriepost is opgetrokken achter de 2. *Stellung*, achter een lichte verhevenheid in het landschap, waarbij het relief aan frontzijde hoger gelegen was en dus al een vorm van dekking bood. Aan vijandszijde werd nog een bijkomende aarden omwalling aangelegd, die nog ten dele bewaard is. Als aanvullende bescherming tegen vijandelijke activiteiten werd de zuidoostelijke zijde van de zuidelijke bunker extra versterkt;

Overwegende dat de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Typologisch gezien betreft het een uniek en gaaf bewaarde artilleriepost. Er zijn geen andere bewaarde artillerieposten van dit type gekend. De artilleriepost bestaat uit een betonnen geschutsbedding met aan beide zijden een aanpalende bunker. Deze bunkers dienden voor de bescherming van manschappen en munitie. De verschillende onderdelen van de munitie – de ontstekingen, de hulzen en de projectielen – werden elk in een aparte ruimte bewaard. Er werd geen dak over de kanonbedding geplaatst, omdat dit te veel

nadelen met zich meebracht, waaronder een te grote overspanning die moest gerealiseerd worden en een te beperkt bereik voor de kanonnen.

De artilleriepost bevat nog authentieke aankledingselementen zoals stalen deuren en luiken;

Overwegende dat de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog als monument technische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als betonnen constructie, die specifiek voor militaire doeleinden werd opgetrokken. Deze betonnen constructie met zijn bouwtechnische kenmerken van zowel bovengrondse als ondergrondse aard, getuigt van het belang en de evolutie van de betonbouw in de stellingenoorlog, die de Eerste Wereldoorlog geworden was. Nooit eerder werden zo massaal betonnen verdedigingsconstructies opgetrokken als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daar waar er in de eerste oorlogsjaren werd geïmproviseerd en geëxperimenteerd met allerlei typologieën en toegepaste technieken in de betonbouw, evolueerde men geleidelijk naar zo sterk en efficiënt mogelijk uitgedokterde standaardontwerpen, die in sommige gevallen voor meerdere doelen konden gebruikt worden. Tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog zou dit leiden tot de massale uitbouw van heuse bunkerstellingen, met bunkers die tot in het kleinste detail waren gestandaardiseerd.

Ook voor artillerieposten werd gezocht naar standaardontwerpen, die voldoende beschutting boden en tegelijk zo efficiënt mogelijk waren opgetrokken. Hoewel er veel overeenkomsten zijn, wijkt de bewaarde artilleriepost af van het ontwerp voor artillerieposten, dat van hogerhand werd voorgesteld. Dit wijst erop dat er absoluut nog geen sprake is van *Regelbau* zoals tijdens de Tweede Wereldoorlog waarbij elke bunker tot in het kleinste detail volgens bepaalde standaarden diende te zijn opgetrokken;

Overwegende dat de Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog als monument culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Als materiele getuige van de *Grooten Oorlog*, die Vlaanderen jarenlang in zijn greep had en het leven van ontelbaar veel mensen ingrijpend tekende of volledig verwoestte. De Eerste Wereldoorlog was een internationale gebeurtenis bij uitstek, met West-Vlaanderen als één van de strijdtoneelen waar honderdduizenden mannen uit de hele wereld vochten. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog steeds een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak,

#### BESLUIT:

**Artikel 1.** Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Duitse artilleriepost 'Fahrhof' uit de Eerste Wereldoorlog, Brugsesteenweg zonder nummer in Middelkerke (Slijpe), bekend ten kadaster Middelkerke, 9de afdeling, sectie C, 591K (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

**Art. 2. §1.** Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° culturele waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Driedelige betonnen militaire constructie. De artilleriepost bestaat uit een geschutsbedding met twee aanpalende bunkers. Aan zuidwestelijke zijde is een aarden ophoging tegen de geschutsbedding waarneembaar.

De geschutsbedding bestaat uit een platform met een licht gebogen borstwering aan zuidwestelijke zijde, uit gegoten beton. In de borstwering zitten verschillende nissen. De zijmuren tegen de geschutsbedding zijn iets hoger dan de borstwering, de achterzijde aan noordoostelijke zijde is opengelaten.

De bunkers zijn aan zuidwestelijke zijde en aan hun zijkanten opgetrokken met betonstenen van verschillende formaten, die op hun kant staan. De kleine betonstenen hebben centraal één ronde opening, de grotere betonstenen hebben twee ronde openingen. De rest van de bunkers lijkt te zijn opgetrokken aan de hand van gegoten beton. De zuidwestelijke en zuidoostelijke zijde van de zuidelijke bunker is bijkomend versterkt met gegoten beton, waardoor de muren hier dikker zijn. Hier zit een bijkomende toegang, met erboven een boog in het beton aangebracht.

Het dak van de bunkers is tot 165 cm dik. Tegen de dakrand zijn ijzeren lussen en haken ingewerkt voor de bevestiging van camouflagenetten.

De bunkers bevatten aan noordoostelijke zijde telkens twee deuropeningen en twee vensteropeningen, die voorzien waren van stalen deuren of stalen luiken, waarvan enkele exemplaren bewaard zijn. Ongeveer centraal in elke achtermuur zit een kleine uitsprong met nis.

De bunkers aan weerszijden van de geschutsstelling vormen min of meer elkaars spiegelbeeld. De meest zuidoostelijke ruimte van de zuidelijke bunker is nogmaals in twee ruimtes verdeeld, waardoor deze bunker drie ruimtes telt. In het plafond is een stalen vlechtwerk ingewerkt, dat gecementeerd was. In het interieur is minimum één stalen deur bewaard.

Het is eigen aan bunkers dat er in de ondergrond in en rond de bunker constructieve elementen of militaire infrastructuur zitten die rechtstreeks verband houden met de bunker, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling.

**Art. 3.** Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de driedelige artilleriepost, met de restanten van de opgeworpen aarden wal aan zuidwestelijke zijde;
- 2° de algemene doelstelling van de bescherming is meer bepaald het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden, waaronder de driedelige betonnen structuur bestaande uit de geschutsbedding met twee aanpalende bunkers, met hun oorspronkelijke indeling evenals aankledingselementen zoals de ijzeren lussen en haken voor de bevestiging van camouflage en de aanwezige stalen deuren en stalen luiken. Ook de aarden ophoging dient behouden te blijven. Er dient eveneens gestreefd te worden naar het behoud in situ van ondergrondse constructieve elementen en aansluitende militaire infrastructuur, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling;
- 3° de erfgoedwaarden van de artilleriepost en de leesbaarheid ervan zouden versterkt kunnen worden door het verwijderen van de niet-oorspronkelijke materialen, schroot, bouwafval en rommel op, tegen en in de betonnen post. Ook de spontane opslag van bomen en struiken zou omzichtig verwijderd kunnen worden. Aarde en grasbegroeiing, tijdens de oorlog aangelegd op het dak van de bunker, of mosbegroeiing op de muren, vallen hier niet onder;
- 4° het droog houden van de bunker door gepaste maatregelen tegen waterinsijpeling met name het afdekken van eventuele openingen in het dak zonder de luchtcirculatie te wijzigen, bevordert de instandhouding van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen;
- 5° in voorkomend geval kan er gezocht worden naar maatregelen om grondwater in de bunker permanent te vermijden, in overeenstemming met de specifieke landschappelijke context;

- 6° conserverende maatregelen (roestwerende behandeling) voor de blootliggende ijzeren onderdelen bevorderen de instandhouding van de ijzeren erfgoedelementen op zich en het omliggende beton, dat beschadigd zou kunnen worden door uitzettende corrosie;
- 7° conserverende maatregelen voor houten onderdelen bevorderen de instandhouding van de houten erfgoedelementen.

**Art. 4.** De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

**Art. 5.** Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
  - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking;
  - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
  - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
  - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
  - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
  - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
  - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;
  - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
  - d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m<sup>2</sup> of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m<sup>2</sup>, met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
  - e) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
  - f) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
  - g) het plaggen en het afvoeren van de plaggen.

Voor het interieur:

- 1° het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
- 2° het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;

- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- 5° het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
- 6° het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

29 SEP. 2017

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,



Geert BOURGEOIS